

Követelmény-specifikáció készítés és ellenőrzés

Majzik István

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

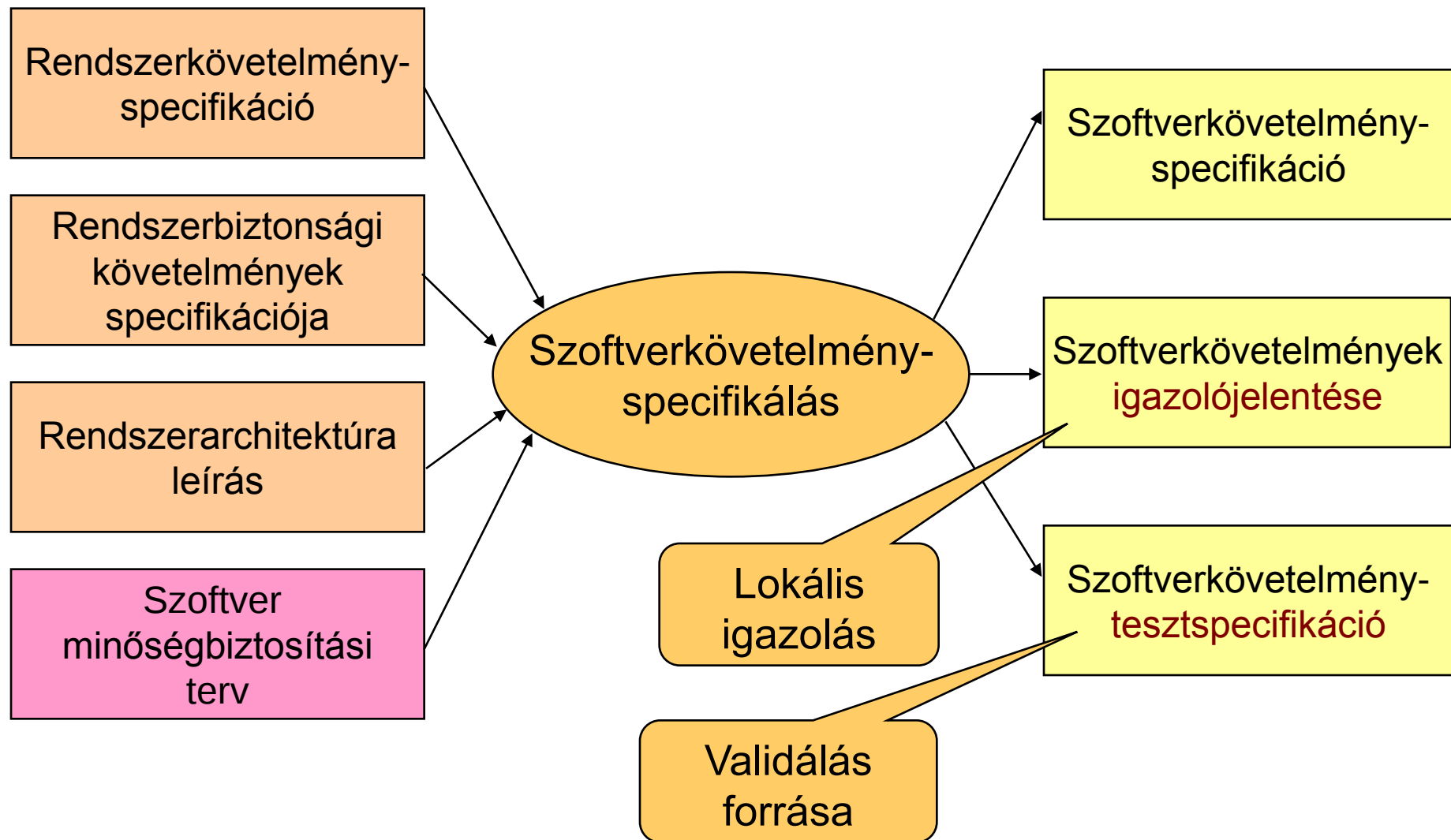
Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

<http://www.mit.bme.hu/~majzik/>

Tartalomjegyzék

- A fázis ki- és bemenetei
- A szoftverkövetelmény-specifikáció elkészítése
 - Formális nyelvek (áttekintés)
 - Félformális és strukturált technikák
 - Példa: SysML
- Ellenőrzési feladatok
 - Általános szempontok és módszerek
 - Teljesség és ellentmondás-mentesség
- Követelménykezelés
 - Feladatok
 - Automatikus eszközök

Kimenetek és bemenetek

Szoftver minősegbiztosítási terv

- Célkitűzés:
 - Védelem a szisztematikus hibák ellen
 - Az összes technikai és irányítási tevékenység meghatározása, figyelése, ellenőrzése
- Meghatározandó pontok:
 - Tevékenységek, be/kimeneti kritériumok
 - Számszerű minőségi elvárások (pl. ISO/IEC 9126)
 - Saját korszerűsítés / felülvizsgálat lépései
- Külső beszállítók ellenőrzésére szolgáló eljárások
 - Külső szállító minősegbiztosítási tervének megfelelısége
 - Szoftverek ellenőrzése, fejlesztési eszközök megfelelısége
- Probléma bejelentés és javítás rögzítése
 - Dokumentáció és visszajelzések
 - Elemzések (okok azonosítása)
 - Felderítés és megoldás (javítás) módszerei, megelőző tevékenységek
 - Javítás ellenőrzése, ismételt igazolás és érvényesítés

Szoftverigazolási terv (verifikációs terv)

- Biztonságkritikus rendszerekben külön terv
- Verifikációs tevékenységek tervezése
 - A szabvány szerinti választási lehetőségek kiaknázása
 - Kritériumok és eszközök meghatározása
- Általános igazolási célok:
 - „Lokális” helyesség: Teljesség, ellentmondás-mentesség
 - Megfelelőség: Az előző fázis(ok) követelményeinek
- Részletezés:
 - Résztvevők szerepe és felelőssége
 - Eszközök (pl. teszt berendezés)
 - Eredmények kiértékelése (elfogadás feltételei), megbízhatósági követelmények kiértékelése
 - (Teszt) lefedettség foka

Szoftverkövetelmény-teszt-specifikáció

- Az összes követelmény igazolására
illetve a kész szoftveren végzett tesztek leírására
 - Teszteléssel vizsgálható követelmény
 - Elemzéssel vizsgálható követelmény (pl. architektúra)
- Tesztesetek rögzítése:
 - Bemenetek és sorrendjük
 - Elvárt kimenetek és sorrendjük
 - Teljesítési feltételek (siker / kudarc ismérve)

Szoftverkövetelmény-specifikáció

- Követelmény (requirement):
 - Bejövő igény, vízió, elvárás
 - Felhasználóktól (user)
 - Érdekeltektől (stakeholder: hatóság, vezetőség, operátor, ...)
 - Validáció alapja
- Specifikáció (specification, requirement spec.):
 - Tervezők, fejlesztők felé átalakított elvárások
 - A követelményelemzés eredménye
 - Absztrakció, strukturálás, szűrés
 - Sokféle típus
 - Tulajdonság specifikáció, viselkedés specifikáció
 - Később: architektúra specifikáció, modulterv specifikáció, ...
 - Verifikáció alapja

Tartalomjegyzék

- A fázis ki- és bemenetei
- A szoftverkövetelmény-specifikáció elkészítése
 - Formális nyelvek (áttekintés)
 - Félformális és strukturált technikák
 - Példa: SysML
- Ellenőrzési feladatok
 - Általános szempontok és módszerek
 - Teljesség és ellentmondás-mentesség
- Követelménykezelés
 - Feladatok
 - Automatikus eszközök

Elvárások a specifikációval szemben

- A követelmények teljes lefedése
 - Funkcionális követelmények
 - Extra-funkcionális követelmények
- Megfogalmazás: Egyértelmű, igazolható, megvalósítható
- Javasolt megoldások:
 - Szigorú specifikációs nyelv (pl. formális)
 - Ellenőrzött „specifikációs minták” használata
 - Utólagos ellenőrzés
- Példa: EN 50128 szabvány által adott lehetőségek
 - Formális módszerek (VDM, Z, B, TL, PN, ...)
 - Félformális módszerek (diagram alapú technikák, UML)
 - Strukturált metodika (JSD, SADT, SSADM)
 - Emellett természetes nyelvű megadás is szükséges!

Formális nyelvek áttekintése

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Processz leíró nyelvek (CSP, CCS, ...)
- Logikai nyelvek (HOL, CTL*, ...)
- Konstruktív nyelvek (NUPRL, ...)
- Hibrid illetve széles spektrumú nyelvek (CPN, E-LOTOS, ...)

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek
- Processz leíró nyelvek
- Logikai nyelvek
- Konstruktív nyelvek
- Hibrid illetve széles spektrumú nyelvek (CPN, E-LOTOS, ...)

Matematikai modell:

- Állapotok mint halmazelméleti struktúrák
- Műveletek, események (elő- és utófeltételekkel)

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)

Egy beléptető rendszer specifikációja (Event-B):

személyek:	$\text{prs} \neq 0$	(halmaz)
épületek:	$\text{bld} \neq 0$	(halmaz)
jogosultság:	$\text{aut} \in \text{prs} \leftrightarrow \text{bld}$	(bináris reláció)
tartózkodás:	$\text{sit} \in \text{prs} \rightarrow \text{bld}$	(teljes függvény)
invariáns:	$\text{sit} \subseteq \text{aut}$	

absztrakt esemény („lehetséges történet”):

**pass = ANY p, b WHERE $(p, b) \in \text{aut} \wedge \text{sit}(p) \neq b$
THEN $\text{sit}(p) := b$ END**

Bizonyítható, hogy az esemény nem sérti az invariánst.

Bizonyítható az absztrakt események konzisztens finomítása.

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Processz leíró nyelvek
- Logikai nyelvek
- Konstruktív nyelvek
- Hibrid illetve széles spektrumú nyelvek (CPN, E-LOTOS, ...)

Absztrakt algebra és kategória-elmélet

- Absztrakt adattípusok: hordozó halmaz és műveletek
- Elsőrendű logika tipikus

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Procc
- Log
- Kor
- Hib

Absztrakt adattípusok: hordozó halmaz és műveletek

```
Type Boolean is
  sorts Bool
  opns
```

```
  false, true : -> Bool
  not : Bool -> Bool
  and : Bool, Bool -> Bool
```

```
eqns
```

```
  forall x, y: Bool
  ofsort Bool
    not(true) = false;
    not(false) = true;
    x and true = x;
```

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Processz leíró nyelvek (CSP, CCS, ...)
- Logikai nyelvek
- Konstruktív nyelvek
- Hibrid illetve széles sp

- Processzek (szekvenciális utasítás végrehajtás)
- Operátorok a processzek között (szinkronizáció, kommunikáció)

(CSP, LOTOS, ...)

Formális nyelvek

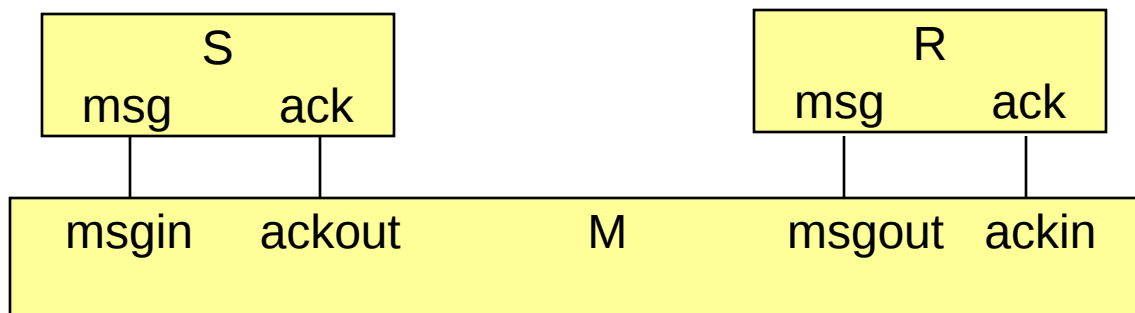
- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Processz leíró nyelvek (CSP, CCS, ...)

• Logika

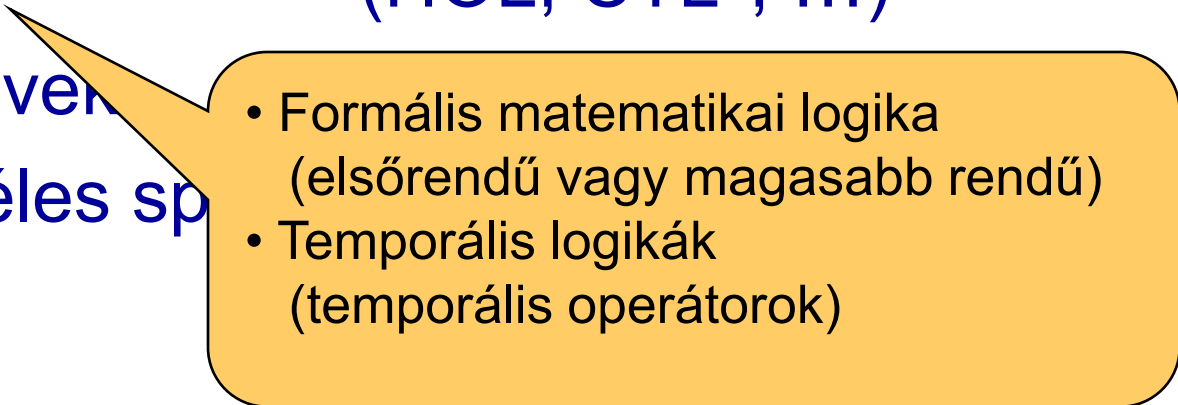
• Kompiler

• Hiba

Processz algebra (CCS):

$$S = \overline{\text{msg}}.\text{ack}.S$$
$$R = \text{msg}.\overline{\text{ack}}.R$$
$$M = \text{msgin}.\overline{\text{msgout}}.M + \text{ackin}.\overline{\text{ackout}}.M$$
$$P = S[\text{msgin}/\overline{\text{msg}}, \text{ackout}/\overline{\text{ack}}] \mid M \mid P[\overline{\text{msgout}}/\text{msg}, \overline{\text{ackin}}/\text{ack}]$$

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
 - Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
 - Processz leíró nyelvek (CSP, CCS, ...)
 - Logikai nyelvek (HOL, CTL*, ...)
 - Konstruktív nyelvek
 - Hibrid illetve széles spektrumú nyelvek
-
- Formális matematikai logika (elsőrendű vagy magasabb rendű)
 - Temporális logikák (temporális operátorok)

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Processz leíró nyelvek (CSP, CCS, ...)
- Logikai nyelvek (HOL, CTL*, ...)
- Konstruktív nyelvek (NUPRL, ...)
- Hibrid illetve széles skopu

Konstruktív logikai rendszerek
(hatékonyan számítható függvények):
A tulajdonság bizonyítása egyben a
konstrukciót (implementációt) is
megadja.

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Processz leíró nyelvek (CSP, CCS, ...)
- Logikai nyelvek (HOL, CTL*, ...)
- Konstruktív nyelvek (NUPRL, ...)
- Hibrid

Matematika: Nem konstruktív bizonyítások

- Példa: Valami létezése bizonyítható anélkül, hogy kideríthetnénk, hogy mi az a valami:
 - Létezik $a, b \notin \mathbb{Q}$ úgy, hogy $a^b \in \mathbb{Q}$
- Szoftver specifikációhoz nem alkalmas, ezért korlátozás szükséges a konstruktív bizonyításokra, amik a specifikáció betarthatóságát (szintézist) garantálják

Formális nyelvek

- Modell-orientált nyelvek (VDM, Z, B, ...)
- Algebrai nyelvek (ADT, OBJ, ...)
- Processz leíró nyelvek (CSP, CCS, ...)
- Logikai nyelvek (HOL, CTL*, ...)
- Konstruktív nyelvek (NUPRL, ...)
- Hibrid illetve széles spektrumú nyelvek
(CPN, E-LOTOS, ...)

- Kombinálják az egyes formalizmusok előnyeit, pl.
 - LOTOS: processz algebra és ADT
 - CPN: Petri-háló és adatkezelés (ML)

Félformális nyelvek

- Struktúra leírás:
 - Funkcionális blokkdiagramok
- Adatáramlás leírása:
 - Adatáramlási diagramok
- Vezérlés leírása
 - Állapotátmeneti diagram, állapottérkép
 - (Üzenet) szekvencia diagram
- Logikai feltételek leírása
 - Igazságtáblázatok
 - Kényszer nyelvek (pl. OCL a struktúra alapján)

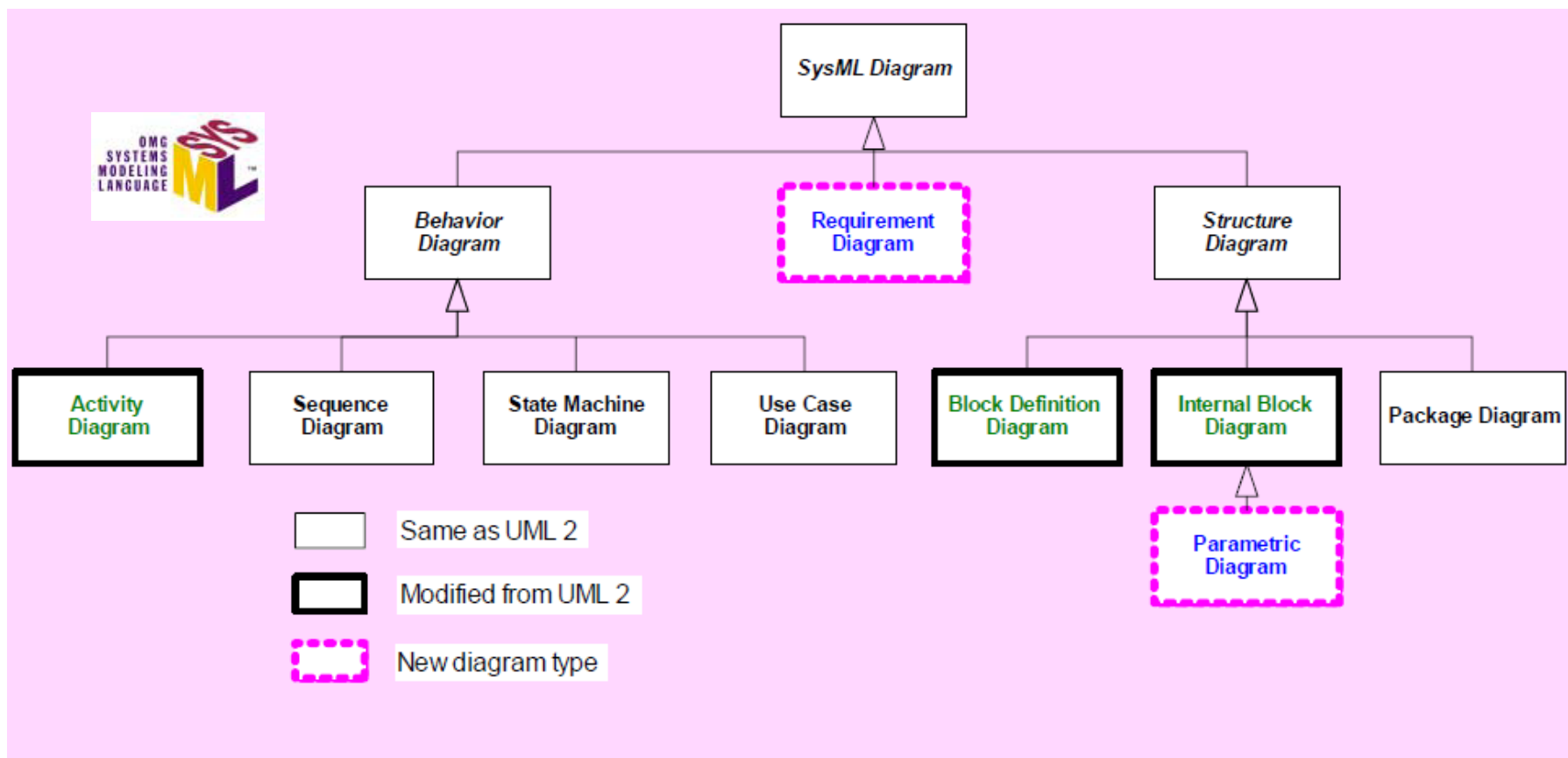
Strukturált metodika: klasszikus példák

- Jackson System Development (JSD)
 - Entitás struktúra: Entitások + akciók (sorrend) + processzek
 - Hálózati: Kommunikáló szekvenciális processzek
- Valósidejű Yourdon (Ward-Mellor)
 - Alapvető: Környezet (események) + viselkedés (válasz)
 - Konstrukciós: Folyamatok (processzorokon)
- SSADM
 - Logikai adatmodell (entitás relációs diagram)
 - Adatfolyam diagram (processzek, adattárak)
 - Entitás (life history) diagram
 - Entitás hatás diagram
- Structured Analysis and Design Technique (SADT)
 - Aktivitás-faktor diagram: Tevékenységek + faktor relációk; bemenet, vezérlés, erőforrás, kimenet
- ROOM: Real-Time Object-Oriented Modeling

Félformális követelményspecifikáció: SysML

- Systems Modeling Language

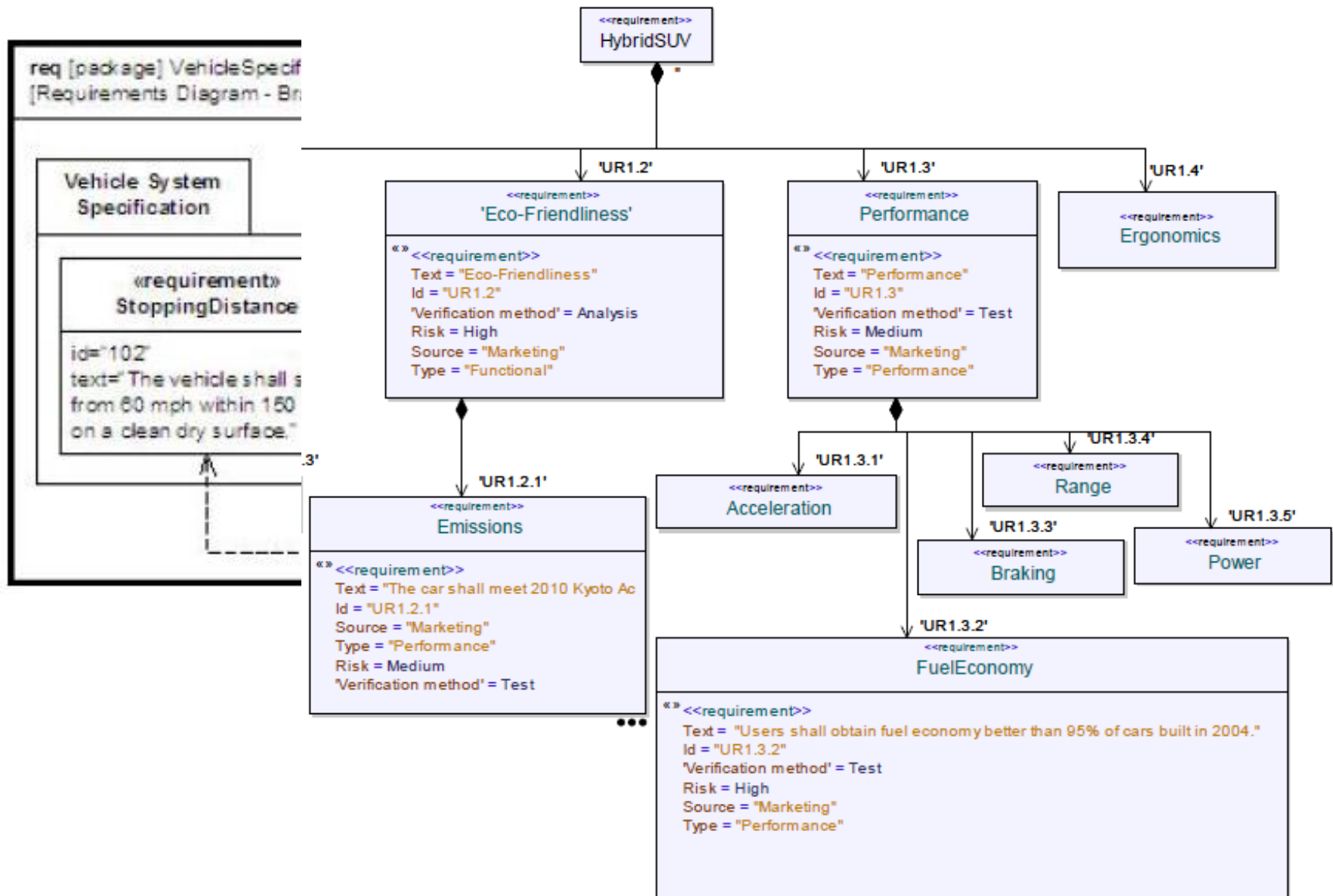
- UML részhalmazának egy kiterjesztése rendszertervezéshez
- Fő újonságok: Requirement és Parametric diagram

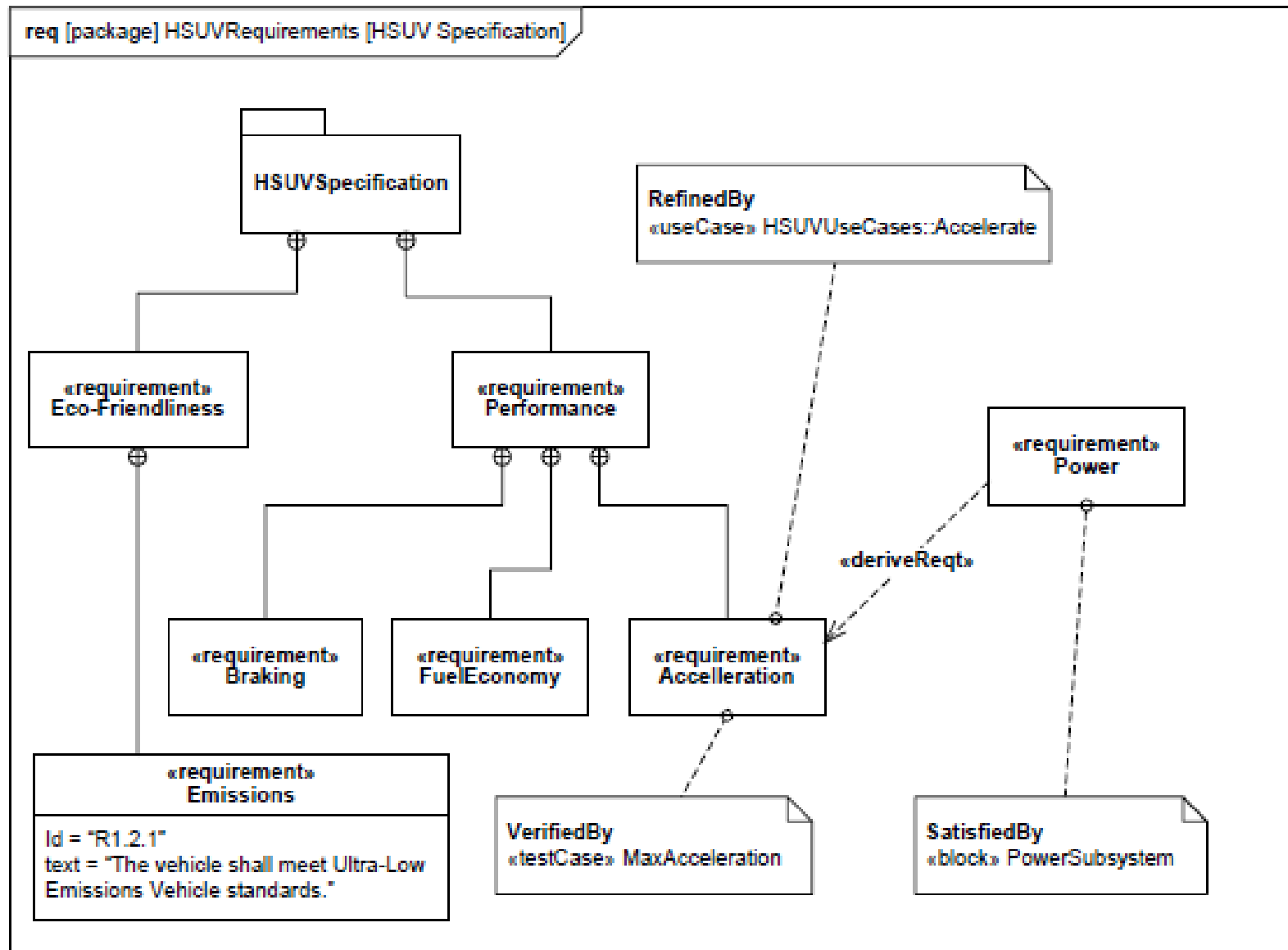
Requirement diagram

- Követelmények (szöveges is) tárolása azonosítóval
 - <<requirement>> stereotype
 - Id és text mezők
 - Felhasználói attribútumok: pl type, source, risk, ...
 - Táblázatos forma is támogatott
- Követelmények hierarchikus csomagokba rendezhetők
 - Funkcionális, teljesítmény, ... kategóriák
- Követelmények közötti finomítás (~ subclass), kompozíció
- Relációk használhatók (callout: megjegyzésekben):
 - Copy: követelmények között (master – slave)
 - Trace: követelmények között (client – supplier)
 - DeriveReq: követelmények között (forrás – származtatott)
 - Refine: követelmények és terv elemek között (pl. szövegeshez)
 - Satisfy: követelmények és terv vagy implementáció elemek között
 - Verify: követelmények és teszt elemek között

Requirements diagram példa: Struktúra

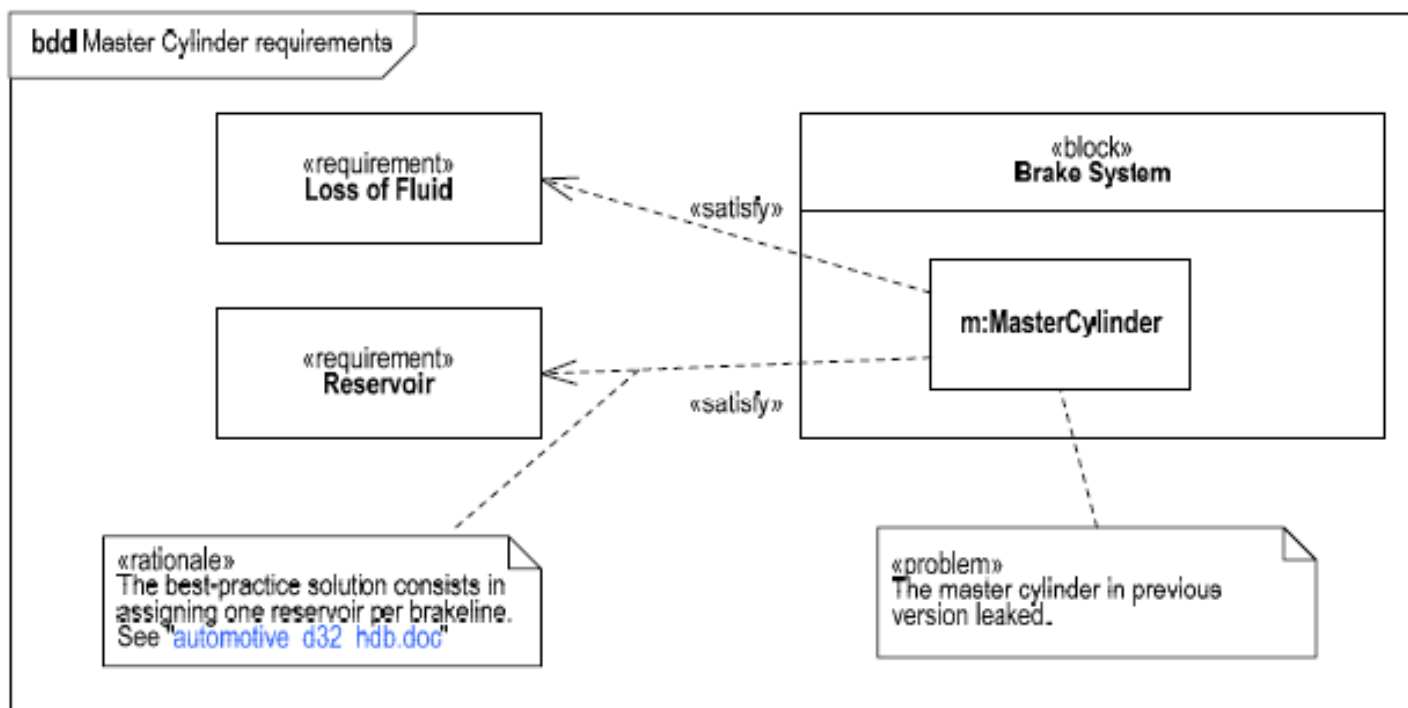

Requirements diagram példa: Relációk

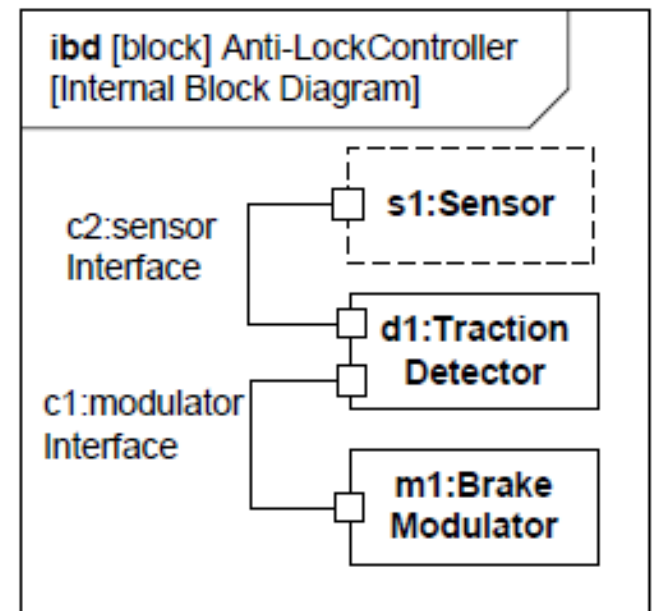
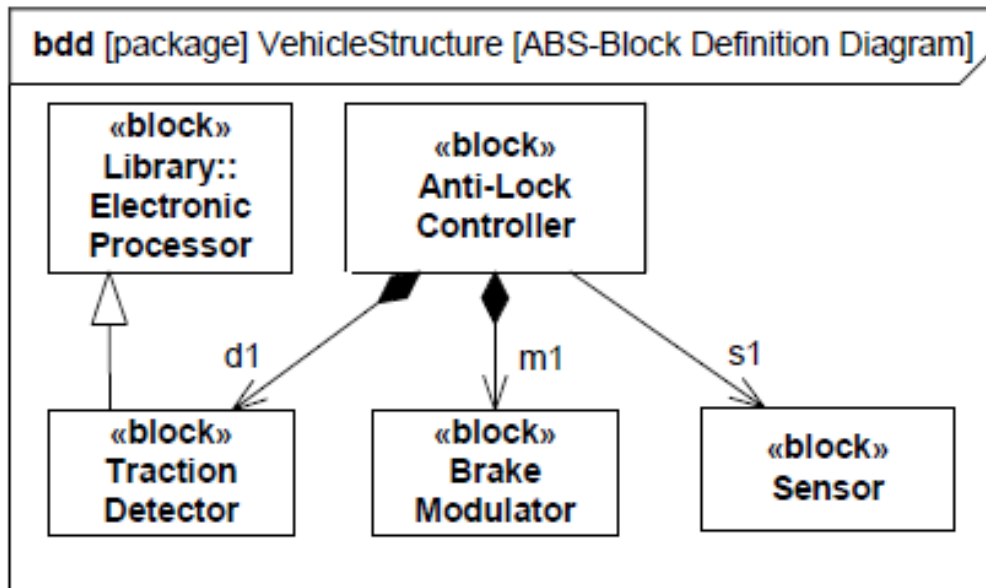
Requirements diagram: Döntések

- Tetszőleges modell elemhez köthető speciális megjegyzések (előredefiniált stereotype):
 - <<problem>>: Probléma, döntést igénylő felvetés
 - <<rationale>>: Megoldás, magyarázat

Block diagram

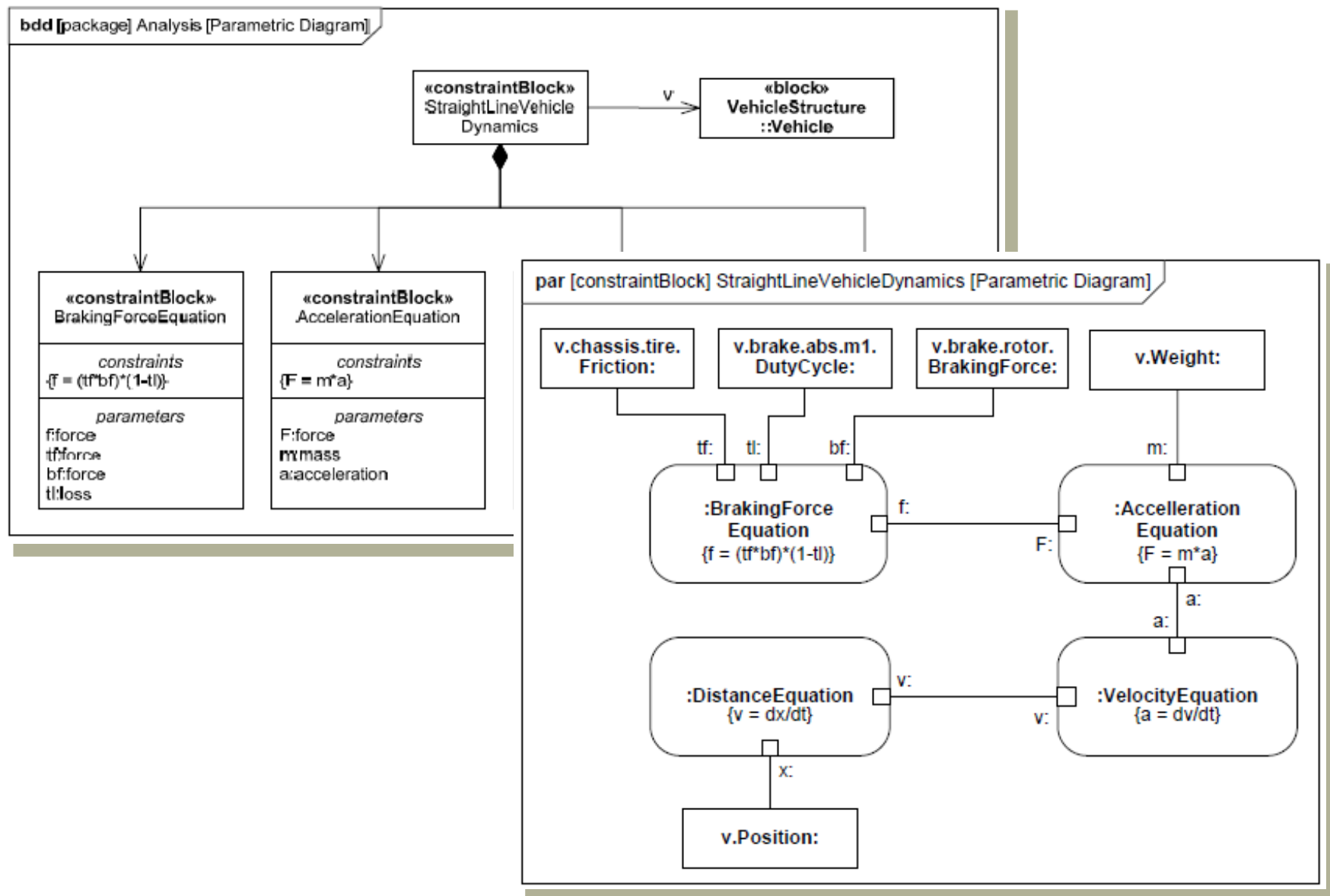
- Block definition diagram:
 - Block: A struktúra eleme (fekete / üveg doboz)
 - Komponens (nem csak szoftver)
 - A SysML-ben az UML 2.0 osztályokon alapul
- Internal block diagram:
 - Konkrét szerepek; típust a Block adja meg

Parametric diagram

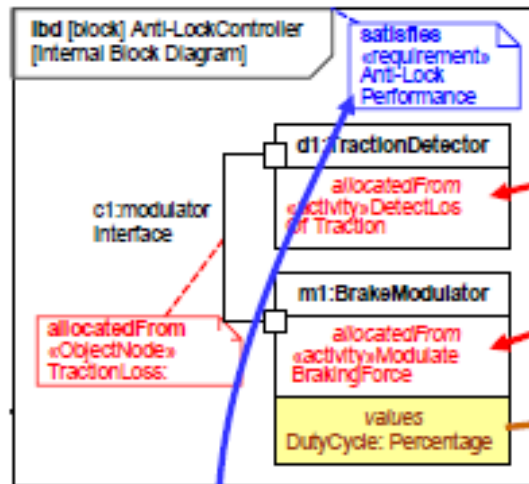
- Cél: Ellenőrizhető számszerű követelmények (kényszerek) megfogalmazása tulajdonságokra
 - Nem-funkcionális követelmények aspektusa
 - Analízis (pl. teljesítmény, megbízhatóság) támogatása
- ConstraintBlock: Összefüggések megadása
 - Formális (pl. MathML, OCL), vagy informális alakban
 - Analízis eszközhöz igazítható (nem SysML specifikus)
- Parametric diagram: Alkalmazás
 - Az összefüggések (Constraint block) alkalmazása egy adott környezetben
 - Kötések értékek között

Parametric diagram példa

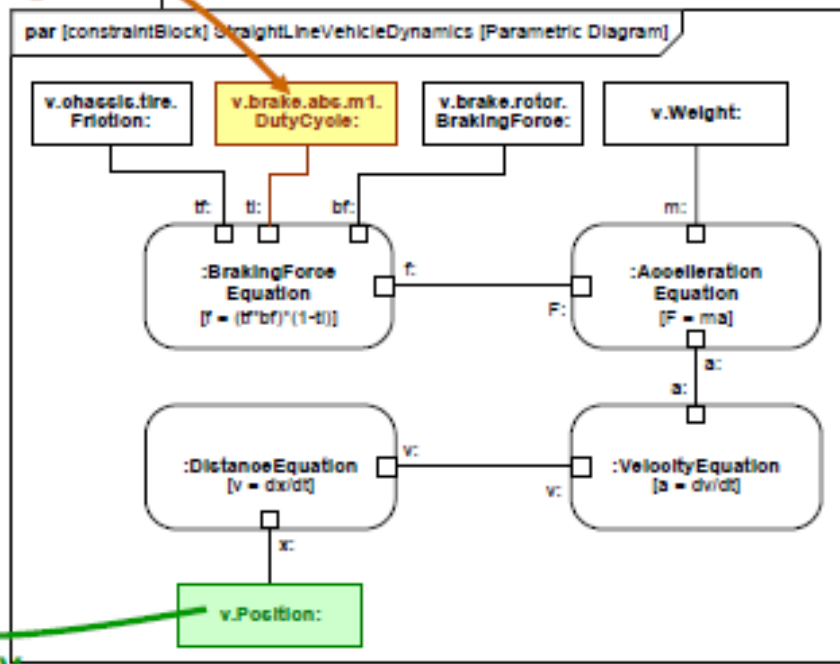
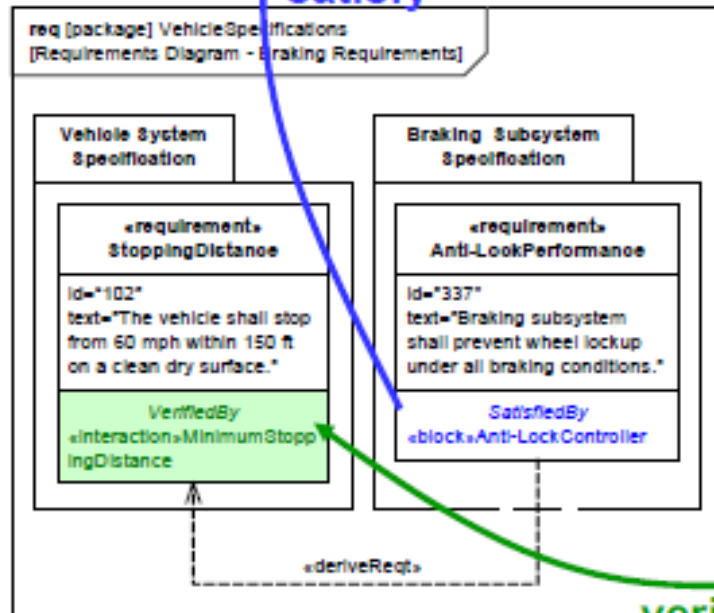
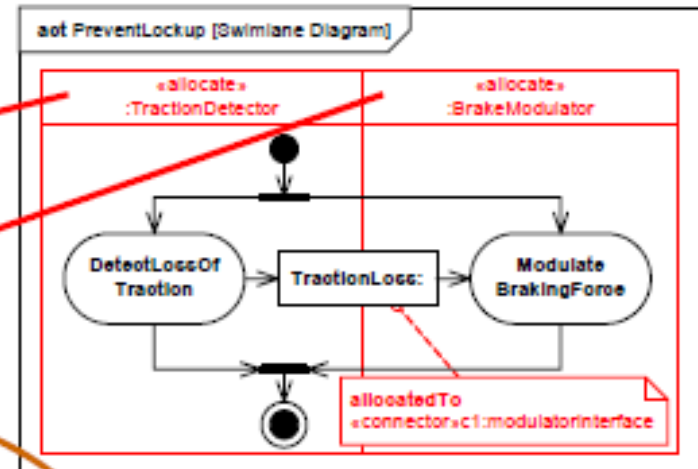

Relációk diagramok között: Követhetőség

1. Structure

2. Behavior

3. Requirements

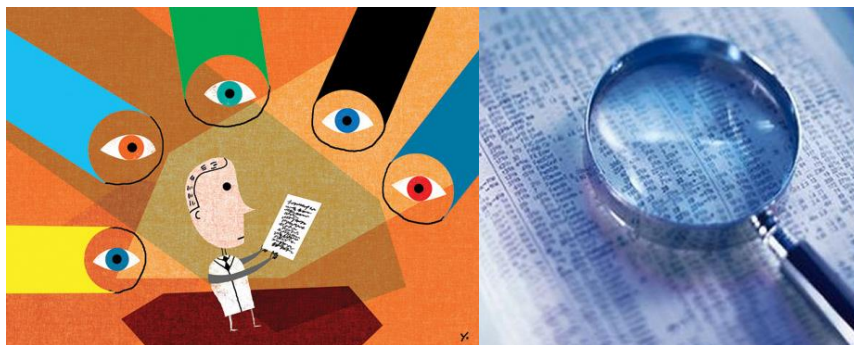
4. Parametrics

Tartalomjegyzék

- A fázis ki- és bemenetei
- A szoftverkövetelmény-specifikáció elkészítése
 - Formális nyelvek (áttekintés)
 - Félformális és strukturált technikák
 - Példa: SysML
- Ellenőrzési feladatok
 - Általános szempontok és módszerek
 - Teljesség és ellentmondás-mentesség
- Követelménykezelés
 - Feladatok
 - Automatikus eszközök

Verifikációs feladatok

- Szoftverkövetelmény-specifikáció ellenőrzése
 - Statikus analízis
 - Hiányosságok, ellentmondások kiszűrése végrehajtás nélkül
 - Analógia: Átolvasás „sorról sorra”
 - Ellenőrző listák
 - Tipikus hibák esetén hatékony (újra ne kövessük el)
 - Teljességet nem várhatunk
- Szoftverkövetelmény-tesztspecifikáció ellenőrzése
 - Végrehajtás (ki, mikor) és technika (hogyan) meghatározott-e?
 - Siker, kudarc ismerve adott-e?
- Megvalósítás:
 - Felülvizsgálat vagy egyenrangú átvizsgálás

Verifikációs feladatok

- Szoftverkö

- Statikus

- Hiány
 - Analó

- Ellenőrző

- Tipiku
 - Teljes

- Szoftverkö

- Végreh

- Siker, kud

- Megvalósítás:

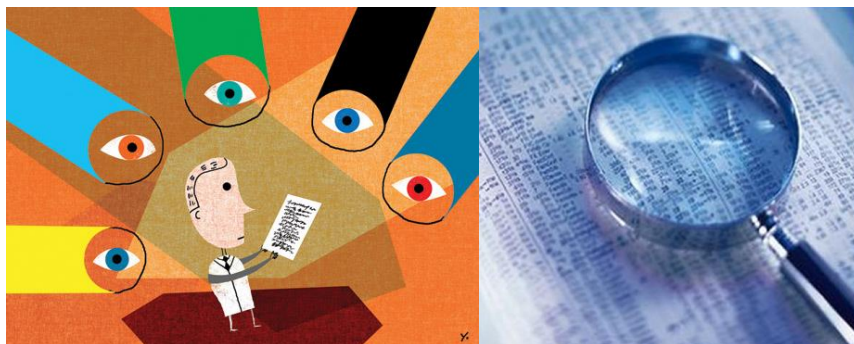
- Felülvizsgálat vagy egyenrangú átvizsgálás

Felülvizsgálat:

1. Ellenőrző lista összeállítása
2. Bemutató készítés a fejlesztő által
3. Kérdések összeállítása a szakértők részéről, fejlesztő válaszol
4. Megbeszélés, majd jelentés készítés

Egyenrangú átvizsgálás (peer review) típusok:

- Körbenforgó (round-robin) modulonként más-más vezetővel
- Bejárás (walkthrough): fejlesztő „vezeti” az ellenőrzőket
- Szemle (inspection): ellenőrző lista alapján

How the customer explained it

How the Project Leader understood it

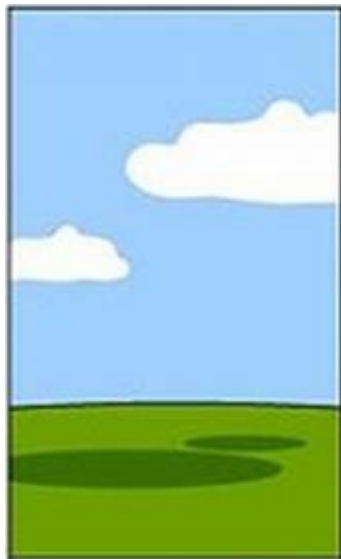
How the Analyst designed it

How the Programmer wrote it

How the Business Consultant described it

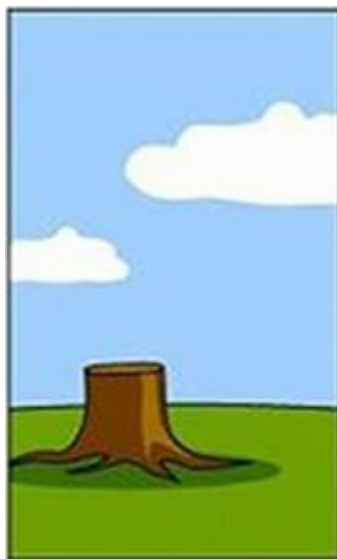
How the project was documented

What operations installed

How the customer was billed

How it was supported

What the customer really needed

Általános ellenőrzési szempontok

- **Teljesség**
 - funkciók, hivatkozások, eszközök
- **Ellentmondásmentesség (konzisztencia)**
 - külső és belső
 - követhetőség
- **Megvalósíthatóság**
 - erőforrások
 - használhatóság
 - karbantarthatóság
 - kockázatok: költségbeli, technikai, környezeti
- **Ellenőrizhetőség**
 - specifikus
 - egyértelmű
 - Számszerűsíthető (lehetőleg)

A jó specifikáció az IEEE 830-1998 alapján

- **Helyes**
 - A szoftverre vonatkozó követelményeknek (elvárásoknak) megfelelő
 - Konzisztens a külső forrásokkal (pl. szabványokkal)
- **Egyértelmű**
 - Nem félreérthető, egy jelentése van
(Hasznosak a formális, félformális specifikációs nyelvek)
- **Teljes**
 - Minden (érvényes, érvénytelen) bemenetre van specifikált viselkedés
 - „TBD” csak indoklással és a feloldás módjával
- **Konzisztens**
 - Nincs belső ellentmondás, egységes a terminológia
- **Fontosság és stabilitás szempontjából rendezett**
 - Követelmények szükségessége, változatlansága felmérve
- **Ellenőrizhető**
 - Megállapítható egyértelműen, ha nem teljesül egy követelmény
- **Módosítható**
 - Nem redundáns, jól strukturált, jól elválasztott követelmények
- **Követhető**
 - Eredet becsatolható, további hatások hivatkozhatók

A jó specifikáció az IEEE 29148-2011 alapján

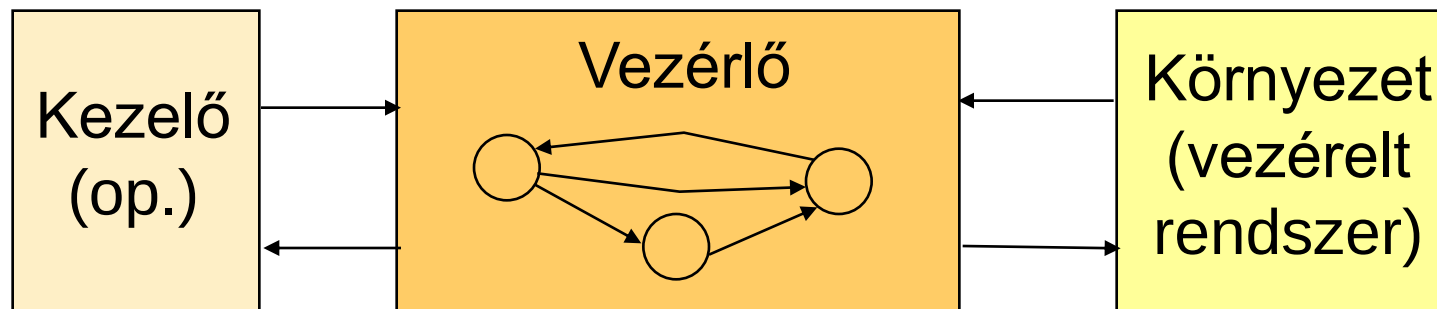
- **Szükséges**
 - Kihagyása hiányosságot jelent, más követelmények nem pótolják, nem fedik le.
- **Megvalósítástól független**
 - Nem jelent szükségtelen megkötéseket (csak azt írja le, hogy mi az elvárás).
- **Egyértelmű**
 - Csak egyféleképpen értelmezhető, könnyen érthető.
- **Konzisztens**
 - Nincs konfliktusban más követelményekkel.
- **Teljes**
 - Nincs szükség további kiegészítésekre az érintettek igényeinek megértéséhez.
- **Egyedi**
 - Csak egy követelményt ír le (nincs benne konjunkció).
- **Megvalósítható**
 - Illeszkedik a meglévő technikai, költségbeli, ütemezésbeli, szabályzási keretek és kényszerek közé.
- **Követhető**
 - Visszafelé a felhasználói igényekhez, előre felé a rendszer további elemeihez (terv, implementáció, teszt stb.) köthető.
- **Ellenőrizhető**
 - Megállapítható, hogy a rendszer teljesíti-e a követelményt (erről bizonyosság szerezhető, pl. teszteléssel, elemzéssel, mérésekkel).

Teljesség és ellentmondás-mentesség

- Motiváció: Sok hiba visszavezethető hiányos vagy ellentmondásos specifikációra
 - Példa: Voyager és Galileo űrszondák szoftver tesztelése során felfedezett hibák statisztikája
 - 78% (149/192) specifikációs hiányosságból adódott, ebből
 - 23% veszélyes állapotban ragadás (nincs kilépés)
 - 16% időzíteni kényszerek megadásának hiánya
 - 12% nincs specifikált reakció külső eseményre
 - 10% bemeneti érték ellenőrzésének hiánya
- Megoldás lehet:
 - Szigorú specifikációs nyelv
 - Ellenőrzött tervezési minták használata
 - Specifikáció ellenőrzése (verifikáció)

Példa: Reaktív rendszerek specifikációjának ellenőrzése (N. Leveson kritériumai)

- Állapotdefiníció
- Bemenetek (események) specifikációja
- Kimenetek specifikációja
- Kimenetek és trigger kapcsolata
- Állapotátmenetek specifikációja
- Ember-gép interfész specifikációja

Vizsgálati szempontok

- Állapotdefiníció

- Bemeneti események

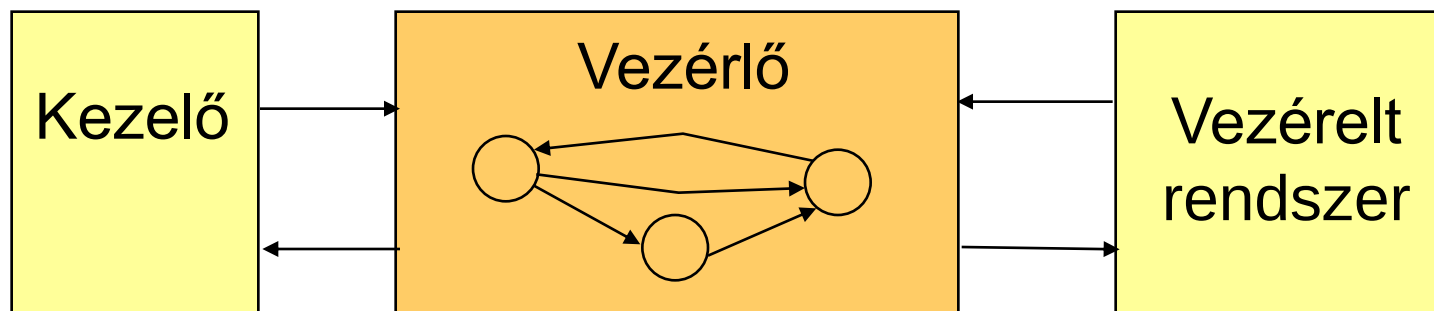
- Kimenet

- Kimenet

- Állapot

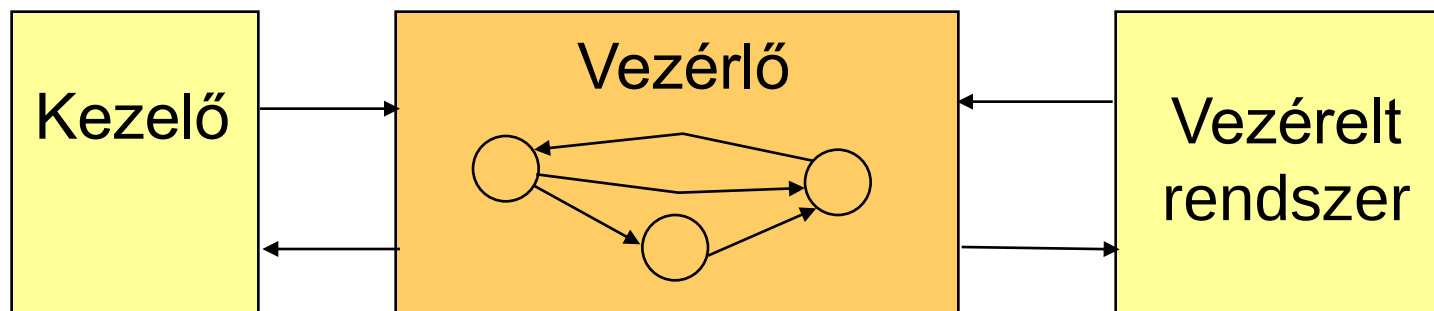
- Ember-gép interfész

- Biztonságos a kezdőállapot
- Belső modell aktualizálása biztosított (kimaradó bemeneti események esetén time-out és nincs vezérlés)

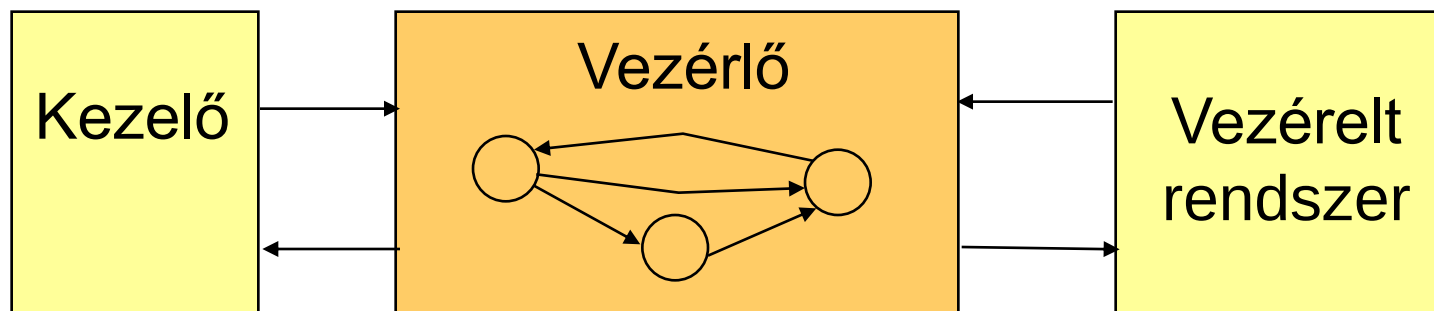
Vizsgálati szempontok

- Állapotdefiníció
 - Bemenetek (események)
 - Kimenetek
 - Kime
 - Állap
 - Embe
- Minden bemenetre van megadott reakció
 - Egyértelmű (determinisztikus) reakciók
 - Van bemeneti ellenőrzés (érték, idő)
 - Hibás bemenet kezelése specifikált
 - Megszakítások gyakorisága specifikált

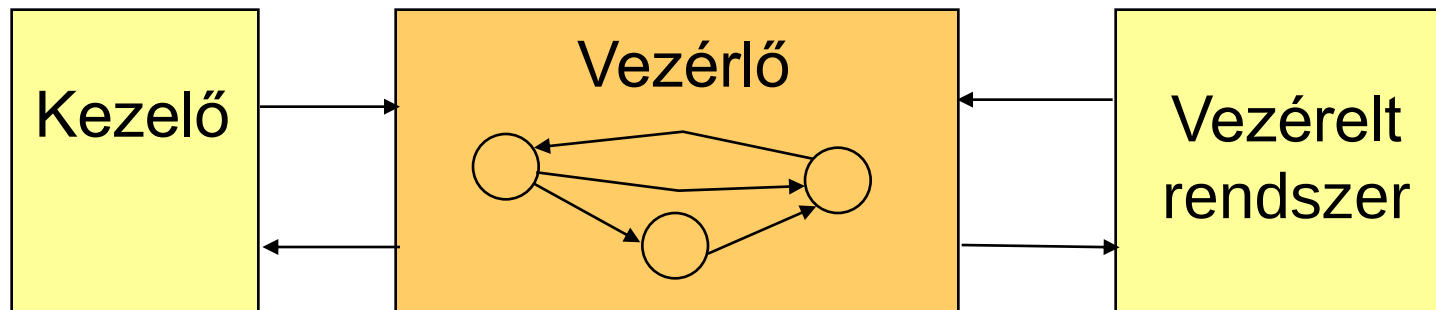
Vizsgálati szempontok

- Állapotdefiníció
 - Bemenetek (események)
 - Kimenetek
 - Kimenetek
 - Állap
 - Emb
- Hihetőség-vizsgálat kritériumai adottak
 - Fel nem használt kimenetek nincsenek
 - Környezeti feldolgozó kapacitás betartva

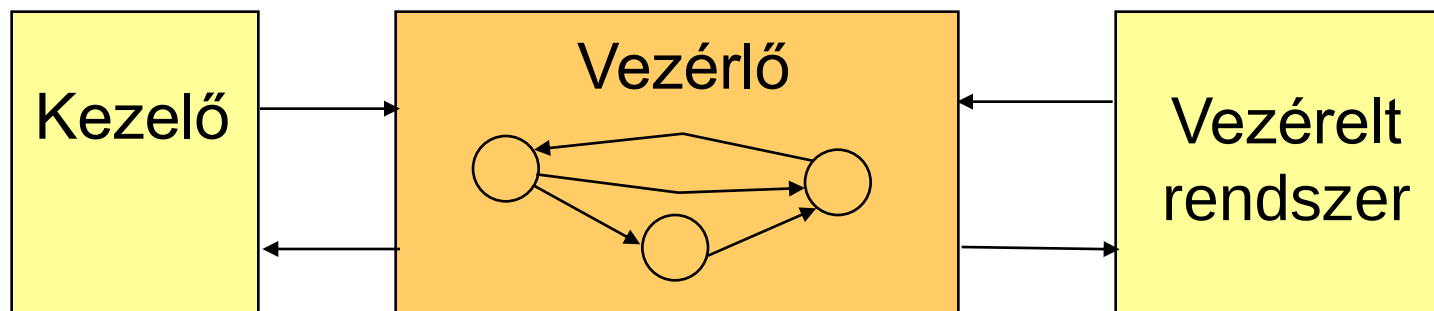
Vizsgálati szempontok

- Állapotde - Kimenetek hatása ellenőrizve van a bemeneteken keresztül
- Bemenet - Szabályzási kör stabilitása biztosított
- Kimenetek
- Kimenetek és trigger kapcsolata
- Állapotátmenetek
- Ember-gép interfész

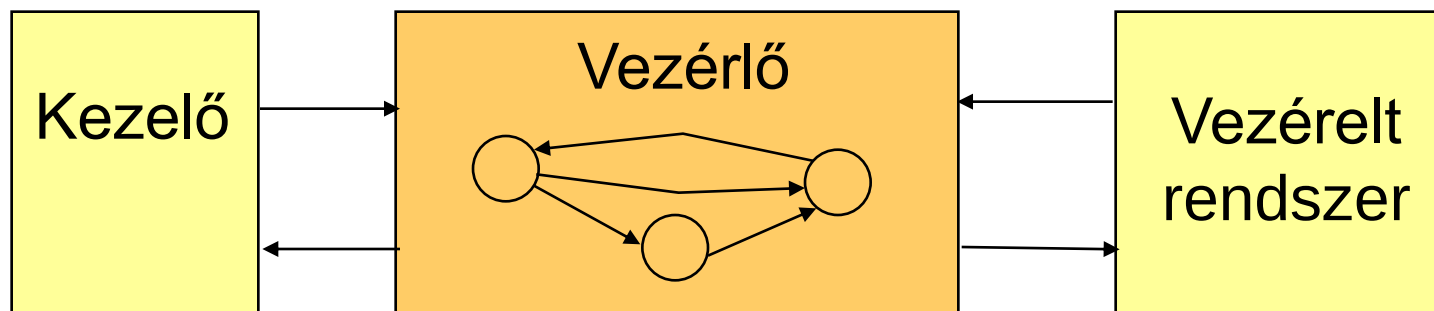
Vizsgálati szempontok

- **Áll** - Minden állapot statikusan elérhető
- **Be** - Állapotátmenetek visszafordíthatók
- **Kin** - Több átmenet van veszélyes állapotból biztonságosba
- **Kin** - Megerősített átmenet van biztonságosból veszélyes állapotba
- Állapotátmenetek
- Ember-gép interfész

Vizsgálati szempontok

- Állapotátviteli események
- Beviteli események
 - Sorrendezés (prioritás) definiált
- Kimeneti események
 - Frissítés definiált
 - Időbeliség (kezelő terhelhetősége) figyelembe véve
- Kínálati események
- Állapotátviteli események
- Ember-gép interfész

Teljesség és ellentmondásmentesség ellenőrzése UML állapotterképek esetén

- **Kritériumok:**

- **Teljesség:** Minden eseményre, minden állapot-konfigurációban van specifikált viselkedés (tranzíció vagy helybenmaradás)
- **Ellentmondásmentesség:** Egy eseményre egy állapot-konfigurációban csak egy tranzíció lehet engedélyezett

- **Kihívások:**

- Hierarchikus állapot-definíció: Állapot helyett **állapot-konfiguráció** ellenőrzése kell
- A **prioritások** figyelembevétele az állapotátmenetek esetén
- Konkurens régiók: Konkurens tranzíciók
 - Akciók determinisztikus sorrendje
- Örfeltételek használata: Kiértékelés
 - **Teljesség:** Bármely állapot-konfigurációban egy esemény által triggerelt tranzíciók örfeltételeinek VAGY kapcsolata igaz értéket ad
 - **Ellentmondásmentesség:** Bármely állapot-konfigurációban az egy esemény által triggerelt tranzíciók örfeltételei közül csak egy lehet igaz

Tartalomjegyzék

- A fázis ki- és bemenetei
- A szoftverkövetelmény-specifikáció elkészítése
 - Formális nyelvek (áttekintés)
 - Félformális és strukturált technikák
 - Példa: SysML
- Ellenőrzési feladatok
 - Általános szempontok és módszerek
 - Teljesség és ellentmondás-mentesség
- Követelménykezelés
 - Feladatok
 - Automatikus eszközök

A követelménykezelés feladatai (áttekintés)

- Követelmények hatékony, strukturált **tárolása**
 - Hierarchikus elrendezés, tulajdonságokkal
- Követelmény **életciklus** támogatása
 - Felvétel, törlés, változás, finomítás, kapcsolatok megjelenése
- Követelmények **finomítása és követhetősége**
 - Specifikáció -> Architektúra terv -> Modulterv
-> Forráskód -> Teszt -> Teszt eredmény
- **Analízis lehetőségek**
 - **Hatás** analízis (impact analysis): változáskezelés
 - Mit befolyásol, ha a követelmény megváltozik?
 - **Eredet** analízis (derivation analysis): költség-haszon elemzés
 - Milyen követelményre vezethető vissza? Miért van itt, szükséges-e?
 - **Fedettség** analízis (coverage analysis): projekt követés
 - Mely követelmények nincsenek implementálva / tesztelve?

A követelménykezelés „kézi” módszerei

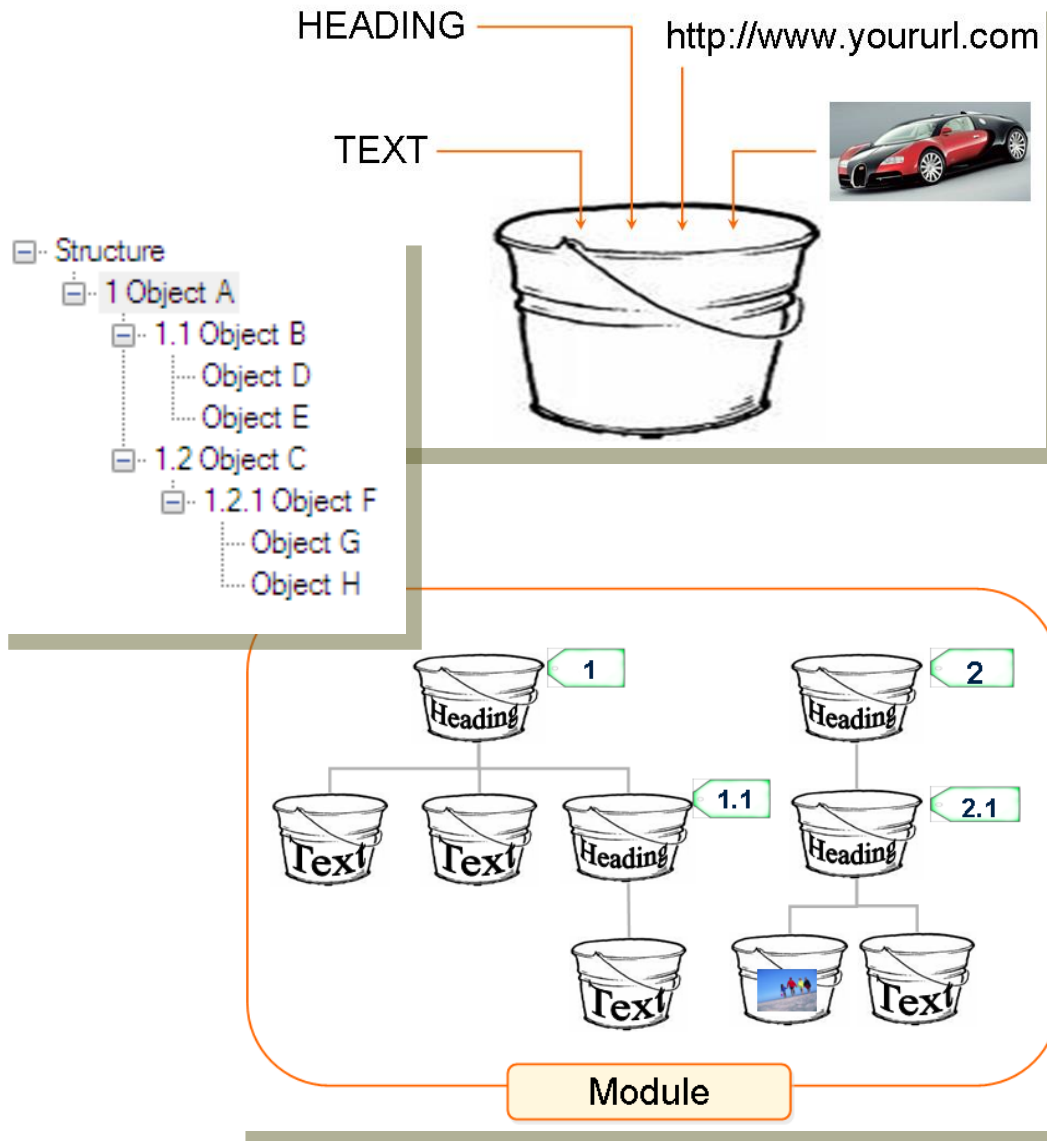
- Természetes nyelvű követelmény dokumentum
 - Strukturálás adott (fejezetek, alfejezetek)
 - Követelményazonosítók felvétele
- Követelményfinomítás: Táblázatos nyilvántartás
 - Követelményazonosítók szerepelnek
 - Különböző dokumentumokból (SRS, SA, MDS, MTS, ...)
 - Analízis makrókkal támogatható
 - Üres, többszörös, árva ... mezők kikeresése
- **Követhetőségi mátrix:** Táblázatos összerendelés
 - Követelmények azonosítói
 - Kódrészlet azonosítók (funkció szint tipikus)
 - Teszt azonosítók
 - Sikeres/sikertelen teszteredmény bejelölése

Automatikus követelménykezelők feladatai

Követelmények nyilvántartása:	Hierarchikus felépítés
Kapcsolatok nyilvántartása:	Sokféle reláció: Kompozíció, származtatás, finomítás, bizonyítás, .. Követelmény – Modell – Kód – Teszt – Teszteredmény között
Követelmény változások kezelése:	Időbeli struktúra, triggerek
Navigáció a kapcsolatokon:	Előre: pl. hatás analízishez Vissza: pl. eredet analízishez
Fedettségi listák készítése:	Lefedetlen követelményekhez Indokolatlan megvalósításhoz
Jogosultságok kezelése:	Hozzáférés szerepek
Értesítési rendszer:	Változások
Biztonsági megoldások:	Sértetlenség

Megvalósítás: Strukturált tárolás

- Objektum adatbázis
 - Általános „tároló”
 - Egyedi azonosító
 - Modulok
- Hierarchia
- Tulajdonságok
 - Fejléc / szöveg
 - Hozzáférési jogok
 - Történet
 - Attribútumok
 - Prioritás
 - Státusz
 - Költség
 - ...
 - Linkek

Példa: IBM Rational DOORS

ID	Last Modified By	Car user requirements	Priority	Percentage cost	Comments
TRN-CSR-1	Bill Young	1 Introduction	Mandatory	0.172835	
TRN-CSR-2	Bill Young	This module contains the user requirements for a new car to be commercially available by 1 August 2006.	Mandatory		
TRN-CSR-3	Bill Young	2 User types	Desirable	1.370889	
TRN-CSR-4	Bill Young	2.1 Nationalities	Mandatory	0.642687	
TRN-CSR-5	Bill Young	The car will be used in the following countries: UK, USA, Northern Europe, Eastern Europe, Japan, Russia, Australia.	Mandatory	0.769025	
TRN-CSR-6	Bill Young	2.2 User sizes	Mand		
TRN-CSR-7	Bill Young	People come in all shapes and sizes. The car must be suitable for people maximum and minimum sizes of fgfg to 2 m weighing 25 kilograms to	Mand		

Tulajdonságok

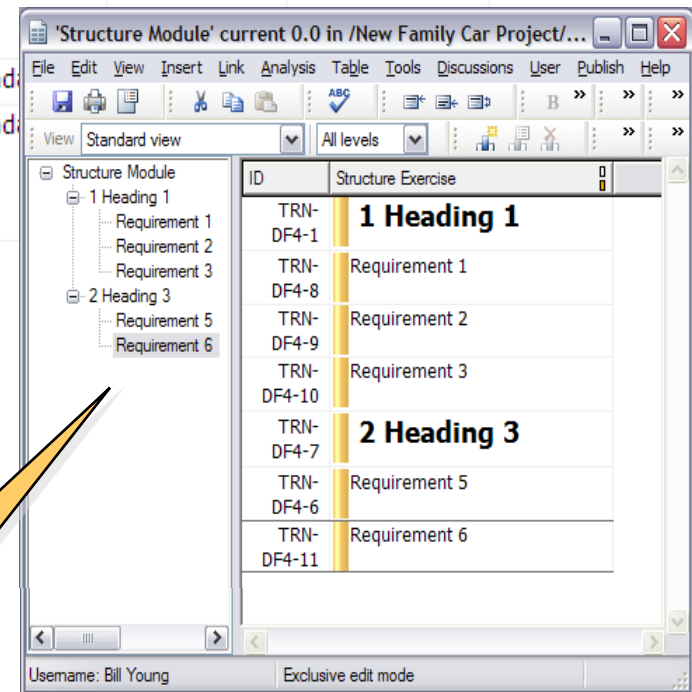
Objektum azonosító

Változás-jelző

Fejléc objektum

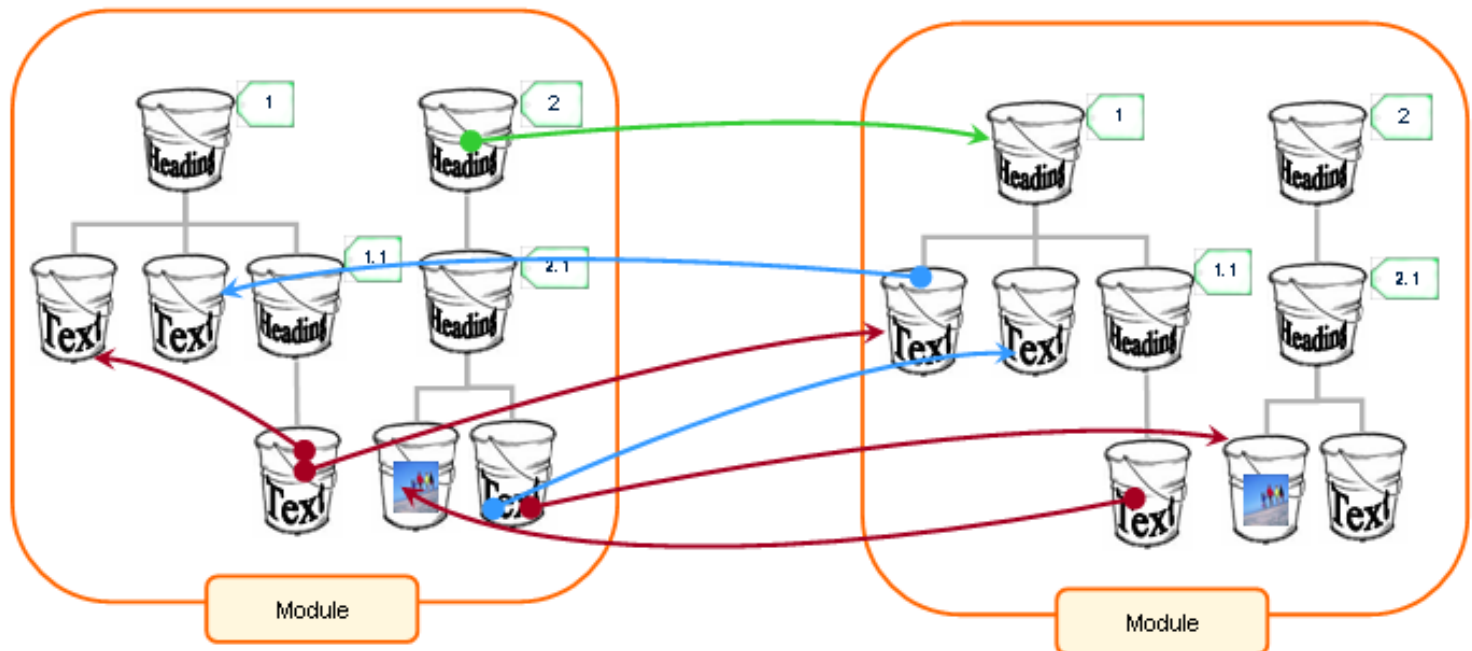
Szöveges objektum

Hierarchia

Megvalósítás: Kapcsolatok (linkek)

- Relációk: Rendezett párok
 - Objektumok között
 - Külső kapcsolatok
- Típusok
 - Finomítja
 - Kielégíti
 - Teszteli
 - ...

Példa: DOORS

Felhasználói követelmény

Bejövő kapcsolatok jelzése

The Instructor shall be able to take control of any Student PC.

A felhasználói követelmény kielégítéséhez szükséges rendszerkövetelmények

satisfies

The system shall provide a facility for the Instructor station to monitor a student PC

satisfies

The system shall, when a student PC is being monitored, provide a facility for the Instructor station to take control of the selected student PC

satisfies

The system shall disable student PC input when control is taken by the instructor station

Megvalósítás: Követelmény életciklus

- **Objektum szintű változások**
 - Közvetlen szerkesztés (létrehozás, módosítás, törlés)
 - Megváltozott kapcsolatok jelzése (suspect link)
 - **Változtatási javaslatok** menedzselése (elkészítés, csoportosítás, felülvizsgálat, érvényre juttatás)
- **Változások mint események**
 - Scriptek indítására használhatók (pl. teszt érvénytelenítés)
- **Nagyléptékű változások**
 - **Baseline** definiálás (állapot rögzítése)
 - Inkrementális változások vizsgálhatók
 - Összehasonlítás lehetséges
 - Követelmény-partíciók **kiajánlása**, távoli szerkesztés, szinkronizálás, visszavétel

Megvalósítás: Analízisek

- Követhetőség alapja:
Navigálás a kapcsolatokon keresztül
 - Kiterjedés (scope) és mélység kijelölhető
 - Irány kijelölhető (előre, hátra)
- Script nyelv használható
 - Bejárás, kigyűjtés
 - Tulajdonságok megváltoztatása
- Jelentések készítése
 - **Hatás** analízis: Előre navigálás alapján
 - **Eredet** analízis: Hátra navigálás alapján
 - **Fedettség** analízis
 - Szűrés: Navigálás kód objektumokig, teszt objektumokig
 - Objektumok kigyűjtése: Nincs kapcsolat adott célhalmazig
 - Pl. nincs megvalósítás, nincs sikeres teszt

Megvalósítás: Járulékos funkciók

- **Nézetek** az objektum (követelmény) listában
 - Szűrés hierarchiaszintekre, tulajdonságokra, ...
- **Űrlapok** a tulajdonságok szerkesztésére
- **Megosztott szerkesztés** (csoportmunka)
 - Objektum (követelmény) szintű zárolás
- **Dokumentáció generálás**
 - Hierarchia (=> fejezetek) alapján rendezett szöveges és egyéb objektumok
 - **Exportálás:** Strukturált külső dokumentumban (pl. Word) történt változtatások vissza is olvashatók (struktúra megőrzése)
 - **Importálás:** Előkészítés szükséges
- **Webes hivatkozások** (pl. e-mailben küldhető)
 - Adatbázis, projekt, objektum hivatkozás

Követelmény alapú verifikációs eszközláncok

- Verifikációs tevékenység felvétele a követelmények mellé
 - Tervezett és rögzített verifikáció (pl. biztonságigazoláshoz)
 - Ellenőrzések a követelmények és szabványok alapján
- Verifikációs eszközláncok kialakítása (általában külső)
 - **Analízis**: analízis modell generálása, analízis végrehajtása, eredmények visszacsatolása
 - **Tesztelés**: modell alapú tesztgenerálás, teszt végrehajtás, teszt eredmény kiértékelés
 - **Mérések**: mérések konfigurálása, végrehajtása, eredmények értékelése
- Verifikációs eszközláncok indítása a követelménykezelőből
 - Triggerek alapján; script nyelven programozható
- Verifikáció státuszának rögzítése
 - Ellenőrzött modell, sikeresen tesztelt követelmény
 - Eredmények tárolása: **adattár** (repository)

Verifikáció „menedzselése” a követelménykezelővel

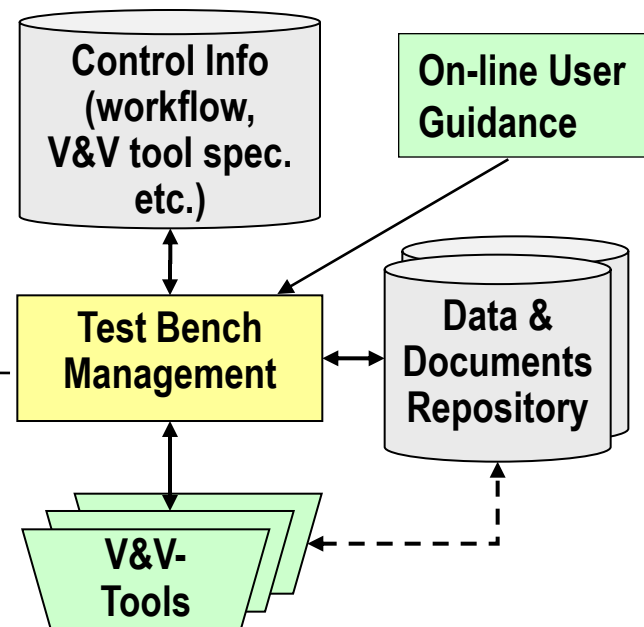
Formal module 'DECOS_TestBench/V-Plans/Components and Middleware' current 0.0 - DOORS

File Edit View Insert Link Analysis Table Tools User Decos Help

Overview

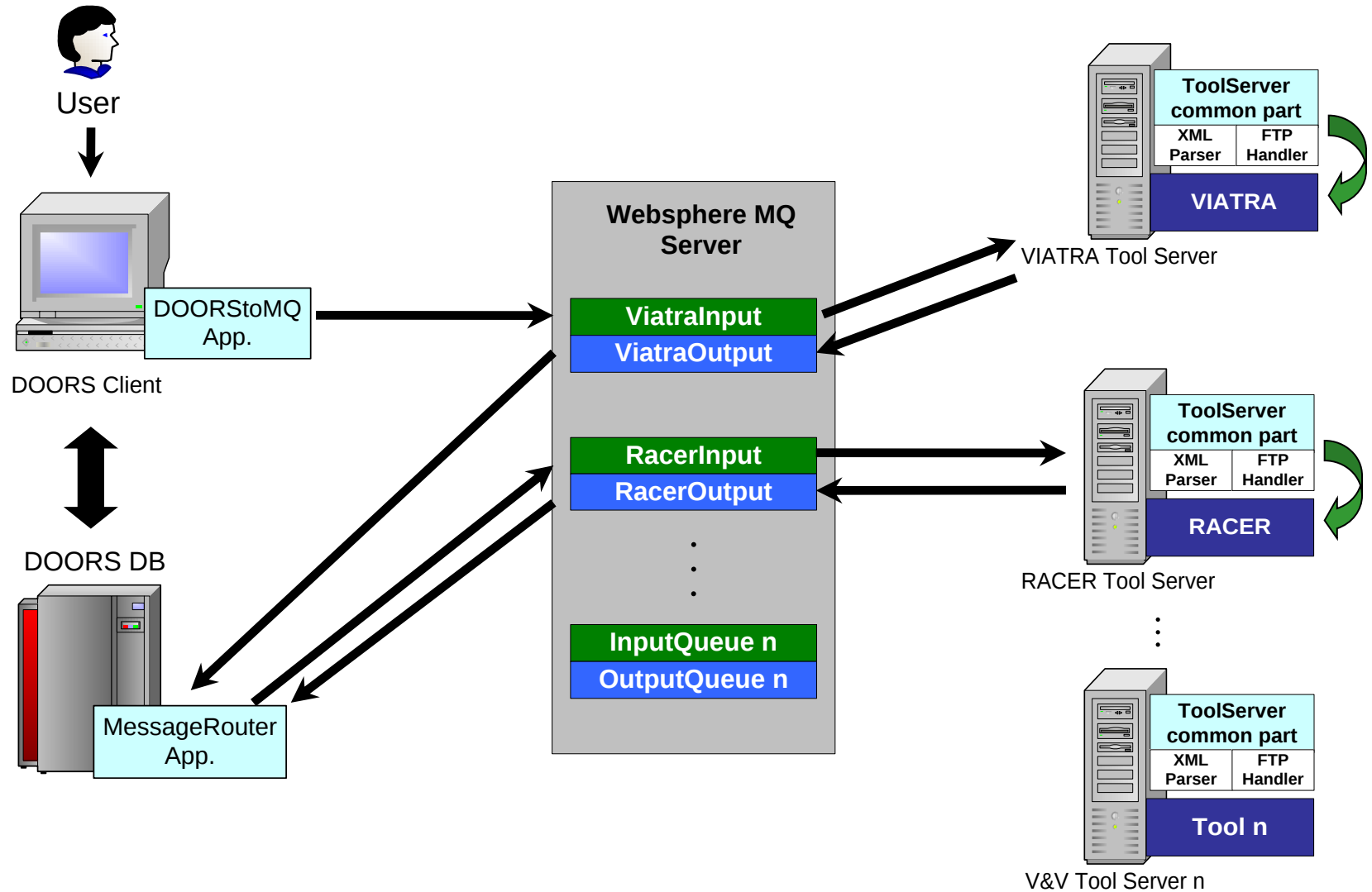
ID		VVStatus	Type	Phase	V&V-Activity
VPCM53	1 V-Plan Components and Middleware	Not ready			
VPCM1	Arch-gen-1	Not ready	Compound		
VPCM2	Arch-gen-core-1	Completed	Compound		
VPCM3	Arch-core-predictable-transport-1	Completed	Elementary		
VPCM4	Arch-core-ft-clock-sync-1	Completed	Elementary		
VPCM5	Arch-core-fault-isolation-1	Completed	Compound		
VPCM6	Arch-core-fault-hypothesis-1	Completed	Elementary		
VPCM7	Arch-core-never-give-up-1	Completed	Elementary		
VPCM8	Arch-core-transient-faults-1	Completed	Elementary		
VPCM9	Arch-core-consistent-diagnosis-1	Completed	Elementary		
VPCM10	Arch-gen-core-2	Not ready			
VPCM11	Arch-DECOS-high-level-service-1	Not ready			
VPCM12	Arch-DECOS-exec-1				
VPCM13	Arch-DECOS-com-1				
VPCM14	Arch-DECOS-com-2				
VPCM15	Arch-DECOS-com-3				

Implemented in DOORS™

- ITEM (Hazard and Risk Analysis)
- RACER (Formal Verification)
- SCADE MTC (Simulation)
- LDRA (Testing)
- PROPANE (Fault Injection)
- EMI Test Bench

Példa: Eszközlánc végrehajtása

Összefoglalás

- A fázis ki- és bemenetei
- A szoftverkövetelmény-specifikáció elkészítése
 - Formális nyelvek (áttekintés)
 - Félformális és strukturált technikák
 - Példa: SysML
- Ellenőrzési feladatok
 - Általános szempontok és módszerek
 - Teljesség és ellentmondás-mentesség
- Követelménykezelés
 - Feladatok
 - Automatikus eszközök